

ชื่อเรื่องการค้นคว้าแบบอิสระ สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวิถีชีวิตของชาวไทยภูเขาเผ่าม้ง ที่มีผลต่อการเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ชื่อผู้เขียน นายวุฒินันต์ ศรีพาพลิน

วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (เกษตรศาสตร์) สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร

คณะกรรมการสอบการค้นคว้าแบบอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.นรินทร์ชัย	พัฒน์พงศา	ประธานกรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อวรรณ	โอภาสพัฒน์กิจ	กรรมการ
นาย ฐานิสวรร	วงศ์ประเสริฐ	กรรมการ
รองศาสตราจารย์ กฐิน	ศรีมงคล	กรรมการ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจ และสังคม ตลอดจนวิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าม้ง ที่มีผลกระทบต่อความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติ และหาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการณ์อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติกับตัวแปรอิสระต่าง ๆ คือ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนซีกในครัวเรือน สภาพเศรษฐกิจ ที่ดินทำกิน ที่ดินถือครอง ความคาดหวังต่ออนาคตของบุตรหลานด้านการศึกษา เครื่องอำนวยความสะดวก และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ดิน น้ำ ป่าไม้ และสารเคมี

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ชาวเขาเผ่าม้งในอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ทำการสุ่มตัวอย่างแบบ Simple Random Sampling ได้จำนวน 120 ตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาใช้แบบสอบถามและการสังเกตพฤติกรรม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) และสถิติเชิงอ้างอิง (Inferential Statistics) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม เช่น ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมนแร็งค์ (r_s) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r) เป็นต้น

ผลการวิจัยพบว่าจากกลุ่มตัวอย่างที่สุ่มมาศึกษานั้น หัวหน้าครัวเรือนของชาวเขาเผ่าม้งส่วนใหญ่ร้อยละ 99.2 เป็นเพศชายมีอายุเฉลี่ย 40.45 ปี โดยร้อยละ 49.2 ไม่เคยเรียนและอ่านเขียนไม่ได้ มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 7.35 คน และพบว่า ต้องการให้บุตรหลานเรียนจบสูงสุดระดับปริญญาตรี ร้อยละ 53.3 แต่มีฐานะยากจน ร้อยละ 45.0 มีทรัพย์สินในการประกอบอาชีพ เช่น เครื่องฟั่นสารเคมี รถยนต์ปิคอัพ โดยไม่มีไฟฟ้าใช้ร้อยละ 83.3

วิถีชีวิตของชาวเขาเผ่าม้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพการเกษตรพบว่า ร้อยละ 50.8 มีที่ดินทำกิน โดยเฉลี่ยมีที่ดินทำกิน 19.79 ไร่ และร้อยละ 73.3 มีที่ดินถือครอง โดยเฉลี่ยมีที่ดินถือครอง 5.97 ไร่ แต่ทั้งหมดมีที่ดินเป็นของตนเอง โดยร้อยละ 75.0 ได้มาจากการรับมรดกและ ร้อยละ 99.2 ได้มากกว่า 5 ปี การทำการเกษตรส่วนใหญ่ทั้งหมดจะใช้น้ำฝน มีการปลูกไม้ผลร้อยละ 44.2 และทำการขึ้นแปลงปลูกพืชตามความยาวของความลาดชัน ร้อยละ 90.0 ระยะเวลาในการปลูกพืชร้อยละ 95.0 จะปลูกช่วงเดือนพฤษภาคม ถึง สิงหาคม มีการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดวัชพืชเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 79.7

ความรู้ส่วนใหญ่ร้อยละ 79.2 มีความรู้ด้านประโยชน์ของหญ้าแฝก ร้อยละ 93.3 รู้ประโยชน์ของป่าไม้และรู้ว่าอาชีพการตัดไม้ไปขายเป็นอาชีพผิดกฎหมาย ร้อยละ 90.8 รู้วิธีการใช้น้ำอย่างประหยัด ร้อยละ 95.8 รู้ว่าสารสะเดาและตะไคร้หอมไม่เป็นอันตรายต่อสภาพแวดล้อม

พฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พบว่าชาวเขาเผ่าม้ง มีพฤติกรรมการอนุรักษ์ดิน ป่าไม้ น้ำ และการใช้สารเคมีอย่างถูกต้อง ในเกณฑ์น้อย ซึ่งมีผลทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม เมื่อทดสอบด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r) พบว่าความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ดินมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับพฤติกรรมการอนุรักษ์ดิน อายุ มีความสัมพันธ์ในทางลบกับพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ส่วนความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับพฤติกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ และความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมี มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับพฤติกรรมการใช้สารเคมี และทดสอบด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมนแร็งค์ (r_s) พบว่าระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการอนุรักษ์ดิน และการอนุรักษ์ป่าไม้ โดยมีความสัมพันธ์ในทางบวก

จากผลข้างต้น ผู้วิจัยจึงเสนอแนะให้รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะ ศูนย์ส่งเสริมการเกษตรที่สูง สำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่ กรมส่งเสริมการเกษตร และมูลนิธิโครงการหลวง ควรให้ความสำคัญกับระบบการศึกษานอกโรงเรียน พัฒนา โครงสร้างพื้นฐานด้านถนนและไฟฟ้า จัดทำโครงการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รณรงค์การอนุรักษ์ทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ และ การใช้สารเคมีให้ถูกต้อง

Independent Study Title	Socio - economics and Way of Life of Hmong Affecting Degradation of Natural Resource and Environment in Mae Chaem District, Chiang Mai Province	
Author	Mr. Wuttichat Sripaplearn	
M.S. (Agriculture)	Agricultural Extension	
Examining Committee	Assoc. Prof. Dr. Narinchai Patanapongsa	Chairman
	Asst. Prof. Dr. Avorn Opatpatanakit	Member
	Mr. Thanit Wongprasert	Member
	Assoc. Prof. Katin Srimongkol	Member

Abstract

The objective of this research is to study socio-economic conditions and way of life of the Hmong which affected the degradation of natural resource and environment, and to find out the relationships between their behavior on natural resource conservation and other independent factors such as ages; educational levels; number of family members; economic status; land use; land holding; expectation on children's education; facility devices and their knowledge on soil/water/forest conservation as well as the usage of chemical substance.

Population under this research was the Hmong in Mae Cham District, Chiang Mai Province. One hundred and twenty samples were selected by simple random sampling technique. Questionnaires and behavioral observation guidelines were used to collecting data. And the data was analyzed by means of descriptive statistics and inferential statistics such as percentage, frequency, means, deviation value, Spierman's rank and Pearson in order to examine the relationships between independent factors and dependent factors.

The research revealed that sample was found to be male as head of the family for 99.2% with 40.45 years of age in average, and 49.2% out of them have never educated and illiterate through formal education system. Number of family members in average was 7.35 persons. 53.3% were poor, but expected to have their children educate until bachelor degree level. 45.0% some properties such as chemical sprayer and pick-up truck. However, 83.3% did not have access to electricity.

For their mode of production, 50.8% was found to have land use with average of 19.79 rai, while 73.3% occupied land holding with 5.97% rai in average. Toward these lands 75.0% was found as inheritance, and 99.2% has received the land for more than 5 years. Most of their cultivating practices have been using rainfall. Fruit trees were planted for 44.2% and 90.0% of planting plots were set up vertically along the hill slope. 95.0% of planting period fell on March to August and weedicide have been used for 79.7%.

Furthermore, 79.2% of the samples acknowledged the benefit of vetiver grass, and of forest for 93.3% and also knew that cutting trees for commercial purpose was illegal. 90.8% knew how to use water supply economically, while 95.8% knew that *Cymbopogon citratus* and *Azadirachta indica* are not harmful to the environment.

For natural resource conservation behavior, this research revealed that the Hmong's behavior in conserving soil/forest/water and chemical usage was very low, and it became a major cause of the degradation of natural resource and environment. Toward pearson's testing it was found that (1) there was a positive relationship between knowledge of soil conservation and the behavior of soil conservation, (2) age level has negative relationship with the behavior of forest conservation, (3) knowledge on forest conservation was positive relationship with forest conservation behavior, (4) knowledge on water conservation has positive relationship with water conservation behavior, and (5) knowledge on chemical usage has positive relationship with the behavior of it's usage. Toward Speraman's rank testing, it was found that educational level has positive relationship with the behavior of soil and forest conservation.

This research suggested that the government or it's concerned agencies especially the Highland Agricultural Extension Center, Chiang Mai Agricultural Extension Office, Department of Agricultural Extension and the Royal Project Foundation should pay more attention to non-formal education system. They should also try to develop infrastructure facilities particularly

roads and electricity. These agencies should initiate training project and extend knowledge concerning the conservation of natural resources, environment, soil, water, forest and also how to use chemical substances appropriately.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University